

De Ivstitia Et Ivre ceterisq[ue] Virtutibus Cardinalibus

Lessius, Leonardus

Antverpiæ, 1632

5 Vtrùm qui bona fide rem alienam, quam ab alio emerat, vendidit, domino comparente, teneatur contractum venditioniis rescindere, reddito pretio emptori, cui vendidit: an sufficiat cedere ei sua ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72459](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72459)

DUBITATIO IV.

Vtrum si dubites an res sit aliena, possis eam accipere, retinere, alienare.

23
Si dubium
superue-
niat.

Respondeo & Dico Primò, Qui initio bona fide rem accepit vel habuit, si postea incipiat dubitare an sit aliena, tenetur inquirere veritatem, & manente dubio post inquisitionem, non tenetur restituere, sed manet in possessione bonæ fidei. Ita Ioannes Medina q. 10. & Silu. Restitutio 3. q. 7. §. Tertium, Gabriel supra, & alij. Ratio est, quia in dubio melior est conditio possidentis: unde nisi moraliter certus esse incipiat, alienam esse, non tenetur ea se priuare. vide cap. 6. dubit. 3. de præscriptione. Hinc sequitur, Si rem illam, domino post diligentem inquisitionem non inuento, vendat, non teneri postea illo comparente; vt rectè Siluester, Gabriel, & alij. Ratio est; quia neque tenetur ratione iniustæ acceptationis, cum bona fide illam habuerit, & vendiderit; neque ratione rei acceptæ, vt quæ nec per seipsam, nec per aliquid sui, quod vicem eius suppleat, apud ipsum extet. Quod addo, quia si ipse ex ea factus est locupletior, eatenus tenetur. res enim ratione illius accessionis, quæ ex ea rebus illius facta est, censetur adhuc extare.

Dices, Quid si occurrat dubio, non instituit inquisitionem, & postea certò deprehendat rem fuisse Titij?

Resp. Tunc tenetur Titio restituere non solum rem illam, sed etiam fructus consumptos ex eo tempore quo dubitare cœpit. Ratio est; quia ex quo exorta dubitatione, an esset aliena, cœpit negligere inquisitionem, non fuit amplius possessor bonæ fidei, sed mala fide & contra conscientiam suam rem illam, cum ea animi dispositione possedit. Deinde ex iniustitia tenebatur veritatem inquirere; unde omisso illa seu negligentia fuit contra iustitiæ legem. quare tenetur damni, quod ex ea omissione vero domino obuinit.

24
Si ab initio
dubitet.

Dico Secundò, Qui dubitat vtrum res sit aliena, potest nihilominus eam accipere titulo donationis, permutationis, emptionis, &c. modò eo animo accipiat, vt eam domino, si post diligentem inquisitionem inuenerit, restituat. Ratio est; quia in hoc nullam facit domino iniuriam, sed beneficium; nam alioquin fortasse numquam fuisset restituenda.

25

Dico Tertio, Quòd si non eo animo eam accipiat, sed potius vt sibi retineat, peccat quidem, vt supra dictum est, non tamen tenetur eam statim restituere, sed mutato animo, debet diligenter an aliena sit inquirere, & vbi moraliter certus fuerit alienam esse, integrè restituere cum fructibus etiam consumptis: si autem aliquid dubij remanserit, tenetur eam cum altero, de quo dubitat, diuidere; plus vel minus pro ratione dubij & inclinationis animi illi assignando: qui si sit persona nota, ei sua pars tribuenda; si verò sit ignota, pauperibus. Ita Caietanus q. 62 art. 5. Sorus lib. 4. qu. 7. art. 1. circa tertium argumentum, Ioannes Medina quaest. 17.

Ex dictis sequitur, Si accipias rem aliquam ab eo qui bona fide possidebat, neque moraliter certus sis, tuam esse; non posse te retinere, sed totam

debere restituere; quia in dubio possessio illi fauet, ita vt nisi moraliter certum sit eius non esse, non possit ea spoliari: & ita in omnibus tribunalibus apud omnes gentes iudicatur. Si verò neuter possidebat, vel alter non bona fide possidebat, non potes in dubio totam tibi vindicare, sed prout animus magis in hanc vel illam partem inclinat, restitutio ex ea facienda. quare in pari dubio, poteris retinere dimidium: si probabilius putes esse alienam, ei maior pars reddenda: si tuam, tu maiorem retinebis, idque secundum varios gradus, qui in hoc assensu esse possunt. cum enim neutri possessio suffragetur, res ex coniectura & opinione iuris vtriusque partis statuenda est.

DUBITATIO V.

Vtrum qui bona fide rem alienam, quam ab alio emerat, vendidit, domino comparente, teneatur contractum venditionis rescindere, reddito pretio emptori cui vendidit, an sufficiat cedere ei sua actio.

Nauarrus cap. 27. num. 8. existimat satis esse, vt cedat ei sua actio. v. g. emi equum à Petro, & vendo eum Paulo bona fide; deinde rescitur esse Ioannis, eique restituitur: dicit Nauarrus me non teneri refundere pretium Paulo, cui vendidi, à quo Ioannes recuperat equum, sed sufficere vt ei cedam actionem, quam habeo in Petrum, à quo emi. Sed contrarium est tenendum; nempe vbi constiterit rem esse alienam, & Paulus voluerit idcirco contractum rescindere, debere me esse paratum rescindere, & pretium restituere. Ita docet Sorus l. 4. q. 7. art. 2. & colligitur ex D. Thoma q. 77. art. 2. Probatur; quia qui vendit alteri rem vitiosam tamquam bonam, vbi constiterit de vitio, tenetur se paratum exhibere, vel ad tollendum vitium, vel ad rescindendum contractum: sicut si quis daret bona fide monetam adulterinam, teneretur postea dare bonam, vel rescindere contractum: atqui hæc conditio, esse alienum, est quoddam vitium rei: ergo, &c. Respondet Nauarrus, esse solum vitium extrinsecum, rem verò intrinsecè non esse defectuosam: secus esse in falsa moneta & similibus, quæ intrinsecum vitium habent. Sed hæc responsio non satisfacit: nam nihil videret referre, si tunc vitium intrinsecum an extrinsecum, quando reuerà tale est, vt emptor merito sit inuitus, faciatque eius ignorantia emptionem inuoluntariam. tunc enim emptio est inualida, ac proinde rescindenda, (si velit emptor) reddito pretio, vt infra cap. 17. dub. 5. dicitur. Secundò, Quia venditor tenetur emptori de eniptione: nec potest illum ad alium ablegare, cum quo illi negotium non fuit; sed ipsemet tenetur illi satisfacere. vt constat ex L. 1. & multis aliis iuribus, de euict. & C. eodem. Tertio, Quia venditor non potuit transferre dominium in emptorem, cum res fuerit aliena: ergo etiam ex hac parte contractus est inualidus: ac proinde tenetur ei pretium restituere, si ipse velit.

Dices Primò, Quid si Paulus eam mox restituat, antequam mihi exhibeat, teneborne ei redde-
dere pretium?

Resp.

26
Tenetur
restituere
pretium.

27

28 Resp. Non tenebor; si videlicet ex illa redditione incurri damnum, non valens recuperare pretium à Petro, quod tamen potuissim recuperare, si rem illam mihi à Paulo redditam, ei restituissim. Si enim Paulus volebat à me pretium recuperare, debebat mihi rem illam restituere, vt ego me indemnem seruarem: iuxta ea quæ diximus dub. 3. Quod si illa accelerata restitutio non sit causa, cur ego nequeam pretium à me datum Petro, redipisci, tenebor pretium, quod accepi à Paulo, eidem refundere; quia vendendo ipsi rem alienam, ei causam damni dedi, & ipse sua restitutione mihi vicissim damnum non intulit; sicut fecit, quando poteram me indemnem præstare.

Dices Secundò, Quid si domino comparente, Paulus, qui rem habet, non inueniatur?

29 Resp. Tunc ad nihil teneor, nisi ex venditione factus sim ditior: quia neque ratione rei acceptæ, cum illam non habeam, & ex ea factus non sim ditior: neque etiam ratione iniusti damni; quia bona fide vendidi, Paulo etiam non teneor, quia nullum damnum ex rei emptione, quam à me habet, incurrit; cum bona fide illam retineat.

Dices Tertio, Quid si mihi innotescat post venditionem, fuisse alienam, teneborne monere dominum, vel indicare Paulo, esse alienam?

30 Resp. Non teneberis, si inde tibi damnum impenderet; vt si non posses recuperare pretium, quod bona fide dedisti. Ratio est; quia cum rem alienam non habeas, nec alicui sis causa damni iniusta, non teneris cum magno tuo damno curare, vt dominus rem suam redipiscatur: si tamen absque tuo damno possis, teneris ex charitate.

DYBITATIO VI.

Vtrum bona & debita incerta, (id est, quorum ignotus est dominus vel creditor) sint pauperibus restituenda.

31 **S**uppono Primò, bona non censeri incerta, nisi post eam inquisitionem, quæ iudicio prudentis pro rei qualitate videatur sufficiens; maior enim diligentia, & in pluribus locis & longiori tempore adhibenda, quando res est magni pretij, quam dum parui. Quod si quis ante debitam diligentiam præstitam, talia conuertat in pia opera; postea domino comparente, tenebitur ei ad integram restitutionem, vt communiter docent DD.

32 **S**uppono Secundò, non censeri incerta, quando constat ea deberi certè alicui communitati, vel toti, vel maiori eius parti. etsi enim in particulari non constet, quid cui debeatur; tamen constat hæc esse illius communitatis, ita vt ipsa tota, vel maior eius pars ius in illa habeat, & singuli vel plerique censentur habere aliquid in illo cumulo: vt quando exercitus expilat iniuste pagum vel oppidum; tunc enim restitutio facienda communitati, opera Magistratus, Episcopi vel Parochi, vt hi distribuant eis, qui in eo hominū cœtu maius damnum accepisse iudicabuntur. Nec potest fieri in pauperes, aut in alia pia opera; quia hæc bona non censentur esse incerta. Item quando pauciores quidè ex illo conuentu damno affecti sunt, tamen per aliquam industriam cognosci potest qui sint; videlicet opera Parochi vel Magistratus euocatis generatim vt compareant qui spoliati fuerunt; & examinatis vbi, quando, quibus & qualibus rebus spoliati, &c. quod

faciendum est in rebus magni momèti, non tamen id necessarium in paruis, vt cum quis minutis venditionibus fraudauit. Quando tali industria sciri nequit quibus debeantur, conferenda sunt in pauperes, siue illius loci, siue alterius. His positis,

Resp. & Djco Primò, Bona incerta (id est habentia dominum ignotum) & incerta debita, siue ex contractu, siue ex delicto, restituenda sunt in pauperes, saltem iure positiuo vel consuetudine. Est communis DD. sententia, præterquam de bonis inuentis. Vide Couarruuiam ad reg. Peccatum, p. 3. §. 1. n. 3. Ioan. Med. C. de restit. q. 3. causa 10. Nauarr. c. 17. n. 92. & 93. & alios.

De incertis ex delicto debitis probatur ex cap.

Cum tu, de vsuris. vbi Alexander III. iubet, vt ea, quæ vsuris inique acquisita sunt, si non supersunt illi quibus debentur, aut eorum heredes, dentur pauperibus: & vsurarij, eorumq; heredes Ecclesiasticis panis ad hoc cogantur. quod DD. communiter extendit ad incerta ex aliis delictis debita, (vt ex furto, rapina, damno dato, & iniquis contractibus) idque merito, quia eadem vel etiam maior est in his ratio: ne videlicet hominibus iniquis integrum sit, ex iniquitate & iniurijs ditescere. Nomine autem pauperum intelliguntur non solum mendici, sed etiam quibus necessaria ad decentem statum desunt, & etiam quauis opera pia; vt inter ceteros docet Nauarrus c. 17. num. 93.

De debitis ex contractu, v. g. ex deposito, commodato, mutuo, venditione, &c. probatur; quia etsi de his non extet Canon, tamen vbiq; est consuetudo piorum, vt hæc in pias causas expendantur, quando dominus inueniri nequit, vt anima eius proficit.

Sed difficultas est, Verùm etiam iure naturæ pauperibus pitte operibus hæc sint eroganda. Ferè omnes DD. ita sentire videntur: id enim se- qui videtur ex ratione, qua vtuntur. aiunt enim hæc in pauperes esse restituenda, quia debitor iure naturæ tenetur hæc restituere eo modo, quo potest; nempe vt vel ipsæ res, vel utilitas ex illis ad dominum perueniat: atqui hoc fiet si dentur pauperibus ad salutem domini viui vel mortui: ergo iure naturæ hæc in pauperes danda.

Verùm hæc ratio, etsi rectè probet, iuri naturali, supposita fide, consentaneum esse vt sic erogentur; non tamen probat, id lege iustitiæ esse debitum. Primò, Quia fieri potest vt dominus in hæretico vel alio peccato mortifero obierit: quo euentu nihil potest ei prodesse. Secundò, Quia in quibusdam locis fiscus Principis occupat bona eorum, qui intestati moriuntur, & nullum heredem intra decimum gradum relinquunt. Item animalia incertorum dominorum oberrantia, si domini post diligentem inquisitionem inuenti non fuerint, applicantur in Hispania quibusdam Magnatibus. Idem fit de ceteris inuentis in Gallia, teste Couarruuiâ supra n. 5. quæ omnia iniquissima essent, si iure naturæ pauperibus deberentur. Quod si hæc illis non debentur, cur debeantur alia, cum omnia æquè sint dominorum incertorum? nec minus hæc quam illa in dominorum utilitatem sint expendenda? Tertio, Quia fieri potest compositio cum Pontifice super incertis, etiam iniuste acquisitis, vt ea liceat retinere: quod signum est, non esse iure naturæ pauperibus debita. Quarto, Lex restitutionis est lex naturæ; atqui ratio naturalis non dicit hæc bona pauperibus esse

33 incerta in pauperes conferenda.

34 Pauperes qui.

35 Quo iure pauperibus.

36 Non teneri iure naturali.